

TRIBUNA

REVISTĂ POLITICĂ ȘI CULTURALĂ

APARE SUPT ÎNGRIJIREA D-LOR:

D-r Constantin Bucșan, D-r Onisifor Ghibu și Gheorghe Popp

CUPRINSUL:

- C. Bucșan . . . Un steag coborât
 Maria Cuntan . . . Prinos (pezie)
 Gh. Pădure . . . Un german, apostol al maghiarismului
 Const. Asimini Cluj Amurg de sânge (pezie) brary Cluj
 Tiberiu Moșoiu . . . O legendă
 „Revistele” și „Idealul național”
 Adrian Roșianu . . . Horia (pezie)
 Laurian Gabor . . . Prisonier la ruși
 Emil Serghie . . . Pagini studențești
 Maria Cuntan . . . Orfanii mei (pezie)

CRONICI:

Orfelinatul din Sibiu. — In legătură cu conferința d-lui Hasnaș.—Orfelinatul din Blaj.—Patru ani dela moartea „Tribunei” din Arad.—O „Izbândă”.—Centrala băncilor din Ungaria.—Cărți primite la redacție.—Poșta redacției.

REDACTIA:
 „LIBRĂRIA STĂNCULESCU”
 Bulevardul Elisabeta No. 6
 BUCUREȘTI

ADMINISTRAȚIA:
 SOC. AN. „RAMURI”
 Strada Licenului No. 5
 CRAIOVA

PREȚUL 20 BANI

14254

Recomandăm cetitorilor noștri următoarele cărți:

D. IORGA:

Istoria Românilor din Ardeal și Ungaria

2 VOLUME, 460+291 Pg.

Prețul ambelor volume 8.50 lei

D. IORGA:

**Histoire des Roumains de Transylvanie
et Hongrie**

2 VOLUME, 402+412 Pg.

Prețul ambelor volume 6 lei

BCU Cluj / Central University Library Cluj

MARIA CUNȚAN:

Din Caerul Premii (Poezii)

2 VOLUME, 286+270 Pg.

Prețul ambelor volume 4 lei

AL. CAZABAN:

De sufletul Nemților (Schife)

90 pg. Prețul lei 1.50

Dr. Marcel Bibiri Stupia

Germania în România

320 pg. Prețul 3 lei

„TRIBUNA“

REVISTĂ POLITICĂ ȘI CULTURALĂ SĂPTĂMÂNALĂ

UN STEAG COBORĂT

Incă o durere care ne smulge un strigăt: „Românul“ din Arad, ziarul oficial al partidului național de peste munți, a fost nevoit să-și înceteze apariția.

După știrile mai noi, ziarul dispare în urma unui ordin al guvernului unguresc. Se epune, că articolele publicate în „Românul“ ar fi periclizat interesele comandamentului militar. Dar cine a urmărit mai de aproape activitatea acestui ziar, înțelege, că gura păcătosului acuzator nu rostește adevărul...

Cu „Românul“ se coboară un steag — sfâșiat mereu de foarfecile cenzurii — care continua, totuși, să fâlfâie mândru, ca o ultimă protestare și ca o licărire de speranță nouă, peste Ardealul însângerat. După declararea războiului, comitetul partidului național nu mai avea nici un alt mijloc prin care să comunice cu poporul. Conferințele și adunările populare nu mai erau îngăduite. Insuși comitetul nu se mai putea întruni pentru a exprima o voință colectivă, în numele tuturilor Românilor de dincolo. Singurul colț ferit, de unde mai putea porni o îndrumare și un îndemn, rămăsese redacția unui ziar.

Prin „Românul“ vorbeau reprezentanții noștri oficiali. Ar fi, însă, gcesit să se creadă, că în coloanele acestui ziar se oglindeau adevăratele gânduri și sentimente ale mulțimii, către care se îndrepta și pe care era chemat s-o călânzească. Războiul semănase atâtea dureri mari și atâtea credințe îndrăznețe printre Români din Ardeal, și era așa de lungă distanța dela ceea ce clocoția în adâncul sufletelor până la ceea ce se putea așterne pe hârtie, sub ochii cenzorului, într'o țară presărată cu spânzurători!... Dar, dacă „Românul“ nu s-a putut ridica până la înăl-

timea vremurilor și a aspirațiilor noastre, el a îndeplinit o altă misiune, tot atât de grea și de folositoare. Într-o vreme de desorientare și de turburare generală, dela el a pornit acel glas prelung de tubnic, care s-a strâns pe toți orfanii aceluiaș neam într-o singură tabără. Dacă împrejurările nu-i îngăduiau să vorbească limpede de un ideal, care licăria, toluși, din imaginile unui stil sibilic, el a știut să mângâie, să îmbărbăteze, să amintească mereu de aceleași suferinți și sacrificii cari ne fac vrednici de alt viitor, de aceleași drinți și interese din care se închiagă și să alimentează unitatea de conștiință politică a unui popor. El s-a chemat la luptă — și cum era s-o facă? — dar a strâns rândurile și și-a pregătit cetitoriii pentru ceasul așteptat al luptei mântuitoare, — și meritul acestui ziar este, că a știut să vorbească astfel ca să fie înțeles și ascultat.

Noi nu ne putem da încă seama de câte greutateși vor fi avut să îndure conducătorii ziarului „Românul”. La câte momeli, la câte presiuni și amenințări vor fi fost supuși, ca să se abată de pe drumul lor drept și cinstit! Câte forme noi vor fi trebuit să iscodească pentru a se apăra de vigilența unei cenzuri speciale! Cu câtă strângere de inimă vor fi privit munca lor zădărnicită, de-a-tâteaori, și ziarul apărând cu coloanele albe: — tot atâtea ferestre deschise prin care se vedea cu atât mai adânc și mai clar în sufletul românesc!

Pentru stăruințele lor, pline de jertfe grele și pentru hotărârea cu care au înălțat și au apărât până la capăt un steag care e și al rostru, înduioșați, le exprimăm de aici, de departe, toată recunoștința noastră.

Acum acest steag cade, nu din vina luptătorilor, ci din porunca stăpânilor vremelnici. Fosta noastră patrie, care ne trimite preoții la închisoare în vreme ce voinicii noștri mor cu sutele de mii pentru idealul ei, nu putea să ne dea o dovadă mai sigură de iubirea ei ocrotitoare.

Dar, fie că această nouă batjocură unguerească să ne mărească setea de răzbunare și să apropie ceasul tuturor socotelilor!

PRINOS

S'au mântuit o luptă și o cântare...
Azi a plecat un suflet dintre noi
Dearte unde nu e sbuciumare
Nu's dușmăni de rase, nici rășboi,
Și ușurată de ispita gliei
In care două patrii cereau loc,
Regina cea dintâi a României
Incheie viața fără de noroc.

Tu soartă dușmănoasă și amară
Ce ne apleci meren în spre pământ,
La ce dai amintiri de neam și țară
Aleșilor sfințiți cu jurământ?

Se vor deschide porțile cernite
La Curtea dela Argeș, ca să ia
Pământul, cel ce toate le înghite,
Părțile lui în clipa cea mai grea :
Sub bolți străbune, unde 'n umbră mută
Dorm cei ce-au pus isbândelor teimei,
Le va fi bine, căci e pelreculă
Dnioasă mamă de copila ei.

Cât te-a iubit, frumoasă Românie,
Sufletul mare călător spre zări,
Atâtea jertfe dau azi mărturie,
Atâtea brazi ți-o spun de prin căvări.

Prin Mănăstiri de mult era acasă
Din cronicile vechilor Domnii
A spicuit sămânța ta aleasă
S'o dea curată 'n mână la copii...
Ai Ei ați fost, o simte țara mică
Cu turtele din legendare văi...
Un bubuit de tunuri se ridică...
Deschide trage, că sosesc ai Tăi.

Maria Cunțan

UN GERMAN, APOSTOL AL MAGHIARIZĂRII

În Ungaria trăiesc peste două milioane de germani. Ei nu formează însă un singur bloc etnic, ci sunt risipiți în vreo cinci grupuri cu totul izolate unul de altul.

Grupul cel mai conștient și mai bine organizat e fără îndoială grupul celor vreo 30.000 de sași din Transilvania. Celelalte patru grupuri: (1. în Bănat; 2. în nordul Ungariei; 3. grupul din comitatele Baramja și Tolna la nord de confluența Dravei cu Dunărea și 4. în vestul Ungariei, în trei comitate lipite de granița Austriei, între Dunăre și lacul Fertő). Toate aceste patru grupări din urmă sunt aproape cu desăvârșire lipsite de orice conștiință națională. Acest fapt creiază o mare deosebire între ele și între grupul săsesc din Ardeal care e colonia germană cea mai veche și totuși cea conștientă de germanismul său în Ungaria. Este de pildă interesant că până când sașii au 5 licee germane complete și două gimnazii, ceilalți vreo 1.8 milioane de germani n'au nici-o singură școală secundară pentru creșterea clasei lor culte în spirit național. Aici întreagă clasă de intelectuali se formează în școlile ungurești, adoptă limba și idealurile ungurești și devine cu trup și suflet ungurească.

Dar ceiace e și mai dezgustător e că din sânul acestei clase culte adesea se ridică apostolii cei mai fervenți ai ideii de maghiarizare a propriilor lor frați germani. Un ziar unguresc ne vorbește de un astfel de apostol al distrugerii propriei sale naționalități. În luna trecută a decedat în comuna Gyentámos, aproape de Seghedin, *Adam Röser*, cum se numea, a fost proprietar și primarul comunei sale. Activitatea vieții sale, spune ziarul, se poate caracteriza cu aceste cuvinte: «*Ungaria de sud trebuie să devie ungurească*». (Se știe că ungerii formează o minoritate neînsemnată față cu numeroșii germani, români, sârbi, bunievași sau sârbi catolici și bulgari din Ungaria de sud.

Pentru a grăbi executarea planului său de maghiarizare, *Adam Röser* a făcut propagandă pentru înființarea de internate pentru elevii germani la Seghedin, centrul școlar al ținutului, pentru înființarea unei mari Ligi culturale de maghiarizare în sudul Ungariei, după modelul faimoasei *Emke* din Ardeal.

Această Ligă numită *Demke* s'a înființat și grație propagandei ea și-a înființat secțiile sale prin comunele șvăbești cu biblioteci comunale ungurești, cu societăți corale cari învățau tineretul să cânte cântecele patriotice ungurești etc.

În propaganda sa, Adam Rösler a fost neobosit. A colindat prin sate pe la plugarii şvabi (germani) convingându-i să-şi trimeată copiii la Seghedin. Părinţii neîncrezători făceau întâi oarecari împotriviiri, dar când îşi vedeau copiii întorşi dela oraş, vorbind bine ungureşte, numind toate obiectele în noua limbă pe care ei nu o înţelegeau, „bucuria lor, spune ziarul, fu nemărginită“. Tot mai mult cresc numarul părinţilor cari îşi aduceau toamna copiii la Seghedin. Era o adevărată invaziune de copii nemaghiari în ungurescul oraş de pe pustă. Generaţiuni întregi au crescut cu acest chip şi sunt mândre de fiinţa lor maghiară. Mulţi din ei luptă azi în front şi „aduc glorie şi folos patriei milenare“ ungureşti.

Iată opera lui Adam Rösler. Prin stăruinţele sale numărul internatelor de elevi în Seghedin este de *patru internate pentru copiii şvabi şi două pentru copiii sârbi*. Numărul total al copiilor ce se cresc în ele e de *trei mii*. Ca ultima sa operă ziarul unguresc aminteşte şi lupta lui Rösler pentru înfiinţarea unei universităţi ungureşti la Seghedin. Ea nu ş' putut încă să ia fiinţă din cauza greutăţilor financiare, dar proiectul va fi de sigur reluat după război.

Am socotit că este de mare folos să reproducem aici meritele lui Adam Rösler pentru maghiarizarea sudului unguresc, Bănatul şi Bacica. Adam Rösler arată că însemnează spiritul de şovinism care domină în Ungaria. Prin puterea lui contagioasă el s'a împărtaşit chiar şi nemaghiarilor şi i-a angajat în lupta împotriva propriei lor naţionalităţi. Adam Rösler este un tip de inconştienţă naţională tragică pentru germanism. Germania care luptă zadarnic pentru germanizarea francezilor din Alsacia şi Lorena, dezlănţuind pentru ei cel mai abonimabil măcel, trebuie să aziste nepăsătoare cum mii de copiii germani, sute de mii de părinţi germani se prăpădesc prin desnaţionalizare în Ungaria aliată cu ea. Dacă Germania ar fi fost condusă de oameni mai bine informaţi, ea nu şi-ar fi căutat vrăşmaşii în Vosgi, ci în Ungaria maghiarizătoare care tinde să înghită 2 milioane de germani, mai mult decât toată populaţia Alsaciei şi Lorenei.

Şi încă ceva? Am văzut în România părinţi români, foarte sus puşi cari declarau că preferă să-şi dea copiii la şcoli germane şi cari vorbeau cu dispreţ de şcoala românească.

Ce zic ei de lecţia pe care le-o aplică bunul şi simplul şvab Adam Rösler?

AMURG DE SÂNGE

— Privește mamă cum s'aplecă bradul
Pe fruntea stâncii, colo sus pe munte;
Un stol de corbi l'au înegrit, dar uite
C'a fulgerat pe crestele cărunte
Și corbii au sburat... Acum o mână
Din cer întinde pânze mari de doliu,
Și crestele se 'mbrobod eu năframa
Amurgului... și noaptea e liniolu...

Eu văd o gură de cuptor ce arde...
În zarea cea sinistră ce-o fi oare?
Un om bătrân cu genele plecate,
Tot vără 'ntrânsul oameni pe-o frigare...
Și colcăe și geme și blestemă,
Din gura lui un sânge negru curge
Și ereeri frânți tot cad câte-o bucată
Și fălcile lui tremură... dar fuge,

A 'nehis cuptorul și-a căzut în noapte...
Pe urma lui rămas-a doar păcatul...
Vai, mamă... mâncător de oameni, doamne!
Și bine semănă cu împăratul!—
Și capul ei ce-așteaptă eununia,
Ca plumbul cade 'n brațul trist de mamă...
Și ochii-amândurora se îngroapă
Și plâng, și plâng în umeda năframă...

Că Gheorghe și Dumitru n'au scris carte
De șease luni... vor fi pământ și oasă.
Vor fi rupând dintr'înșii, corbi și fiare;
Par'cau știut când au plecat de-acasă
Că n'or să le mai vadă niciodată;
Și-au dat pe ape gluga și cavatul,
Și regimentul a plecat cu dâșii;
S'au dus ca să se bată cu muscalul.

Fară-i toamnă—lihoteste vântul
Pe la răscruci și frunze veștezi strânge;
Copacii goi își flutură scheletul
În pânzele amurgului de sânge.
Un glas de clopot a purces să sune
Din turn dela biserică săracă;
Cu jalea lui cutremură văzduhul
Și văile suspine le înecă...

Spre țintirim se mișcă 'ncet convoinl—
Groparii au săpat de ieri mormântul,
Într'înșul vor încheide două inimi,
De-asupra foi de toamnă o cerne vântul.
Și-o fi tăcere mii de ani acolo.
Și mama și eu fitea n'or să știe
Dae-au venit sau nu ai lor acasă.
Și dac'o fi, sau n'o mai fi robie...

„REVISTELE” ȘI „IDEALUL NAȚIONAL”

Cetim în „Viitorul” dela 1 Martie:

«Dacă orice fel de spectacol trebuie să corespundă gustului dintr'un anumit loc și dintr'un anumit timp, atunci cei ce vor veni după noi, ca judecători mai puțin subiectivi în judecata lor, vor avea tot dreptul a ne considera nu tocmai măgulitor. Căci, aproape toate revistele noastre, chiar când sunt ticluite de renumiți oameni de spirit, și de cunoscuți scriitori, poartă în ele și pe ele sigiliul marfei făcute în grabă și pe efitin. Câteva cuplete «de actualitate», câteva spirite la adresa «intrării în acțiune», o barbă albă pe figura unui sărman actor ce vrea să fie un sfetnic al Tronului; un balet compus din baletiste hidropice și vre-un jongleur negru, ori cu perciuni meșter în a scăpa din mâini vre-un pahar; o muzică compusă din refrenuri de flașnetă, sau din reminiscențele unui vals la modă din o operă de succes; un soldat român—sărman soldat al țării mele!—; vre-o Românie simbolică și tricoloră—sărmană Românie scumpă a sufletului meu!—; și... «Revista» e gata... Pentru cine se face? Cui folosește această teatrală literatură? Mister și lipsă de import... literar!

Dar singurul lucru ce poate fi cu adevărat judecat fără zâmbet, și fără ironie veselă, este că în toate acele «reviste», cari pot trăi și pot prospera fără să ne supere, se banalizează și uneori trivelizează tocmai acele sentimente naționale cari azi sunt mai sfinte și mai gingașe. Când un neam trăește clipele ce le trăim noi, par'că s'ar cuveni ca durerile, și dorurile, și visurile noastre să fie ceva cu mai multă serioșitate privity, decât ca subiecte de cuplete răgușite și de danțuri de pulpe...

Și dacă revistele noastre ar banalisa mai departe banalele aspecte ale vieții politice interne nu ne-ar supăra întru nimic. Dar pentru Dumnezeu, lăsați, domnilor autori de reviste, ca «Idealul național» să fie icoana sfântă din templul României, și nu subiectul comod al unei scene de «café-concert»!

De ce nu îndrăznește „Viitorul” să numească cu numele pe autorii „revistelor”. Credem că așa ceva ar avea un efect mai bun.

O LEGENDĂ

În Bucovina, în țara în care de fiecare colț de pământ e legată amintirea unei fapte strălucite, printre nenumăratele legende, cari povestesc de timpuri mai bune, e una nespuse de frumoasă, care în clipele de față, devine un simbol.

În mănăstirea Putna, în locașul ce cuprinde în el un mormânt, răscolitor de mărețe aduceri aminte, dătător de nădejdi, se află o icoană, icoana marelui ei întemeietor, a lui Ștefan.

Trei sute de ani aproape, a stat icoana aceasta, priveghind mormântul, la care veniau să se închine pletoșii plăieși, în zile de veselie, ca și în zile de restriște.

Dar de odată, o veste grozavă s'a lătit ca fulgerul: Bucovina nu mai este a Moldovei; stăpânire străină s'a așezat în țara Mușatinilor.

Și atunci o minune s'a întâmplat. Tras de o mână nevăzută, clopotul cel mare al mănăstirii a început să sune rar, într'o dungă semnalul de primejdie, iar pe chipul lui Ștefan s'a lăsat un văl de dureroasă tristețe și un glas de tunet a vestit mulțimei încremenite, că numai atunci chipul domnului se va însenina, când Românii vor fi din nou stăpâni pe plaiurile acestea...

Acum când vuetul naprasnic al luptelor înfloară pământul Bucovinei, bătrânii și femeile, căci doar ei au mai rămas, strânși împrejurul mormântului sfânt dela Putna, se întreabă triști, privind spre răsărit: „Oare se va însenina iarăși chipul lui Ștefan?”

Și o licărire de nădejde străbate besna din sufletul lor.

H O R I A...

Sub bolți cu margini înmuiate 'n sânge
 Un murmur ca de rugă crește 'n zare;
 E zvon de oști?... ori freamătul de mare
 De mal, de stâncă patimile 'și frânge?!...

Din lumi de cetini, sânnuri de vâlcele,
 În ritm de valuri albe ce se 'ncheagă,
 Se mișcă par'că 'ntinsul, zarea 'ntreagă;
 Și raze 'mprăștiu stropi d'argint pe oțele!...

Un clopot și un buciuum sună, chiamă
 Spre-o cruce 'n vârful de turn în fund de zare, —
 Din buciuum cresc porniri de revărsare!...
 Și ruga plânge 'n dangătul de aramă...

În jurul crucei valul alb se strânge.
 Ca sub zăpadă clocolesc vulcane
 În piepturi. Pe securi și buzdugane
 Prevestitor apusul toarnă sânge!...

Prin brațe trec fiori de încordare
 Să și sfarme lanțul ruginit de lacrimi; Cluj
 Și crește zvonul adăpat de patimi,
 Cerșind par'că un semn de... deslegare!...

Tăcere!... Zvonul pare-o coardă ruptă:
 Și în pridvor răsare-o frunte largă,
 Doi ochi de fulger răscolesc să spargă
 Un zid de zgură 'n suflete... spre Luptă!...

Pornesc înfioratele cuvinte
 Și cad ca lovitură de ciocane
 Ce oțlesc pornirea în vulcane,
 De prin adâncuri răscolind... morminte!...

Se face glas revolta 'măbușită
 Și detunând revine din duminică;
 Se înfioară 'ntunecata slavă
 Simțind sub ea o mare răzvrătită!...

Cuvântul crește clătănând stigmatul
 De jug și beznă 'n suflete stânghere;
 Și îl restoarnă 'n culmea de-'ncheere:
 „Așa vrea Dumnezeu și Împăratul!“...

Viesc talazuri albe 'n revărsare
 În ritm de buciuum, zângănit de oțele —

Pălesc pe bolți tremurătoare stele:
In limbi de foc se 'ncinge 'ntreaga zare!...

Sub vălul negru al nopții ce s'aprinde,
Securi 'și-adapă fulgerele 'n sânge;
Semețe glasuri par'că 'nvață a plânge:
Trecutul ne 'ndurat... rugina'și vinde!...

II.

Sub cer cu pete de mohor și-aramă
Își pleacă fruntea codrul și suspină,
Nedumerit se zbate ca 'nir'o vină
Și iar se 'nclină, tremură de teamă:

Spre el, în șir, prin ierburi mari, involte,
Se mișcă arme, pajuri lucitoare!...
Și plânsu'și șterge 'ncet bătrânul soare
Intr'o năframă albă sus pe bolte!...

In cap de gloale pânditoare, Inda,
Spre inima de codru se strecoară;
Se-oprește clipnic, par'că se 'nșioară...
Inșă argintul îi învinge...truda!... Library Cluj

Furișe umbre 'ncercuiesc o stâncă;
Din razele stânghere din pădure
Își prind coloare coifuri și armure...
Și se 'nșioară liniștea adâncă.

Și pacea 'n guri de peșteră tresare,
Spre-adânc îndreaptă șoapte-un zvon să spună;
Ascultă peștera!... De-odată tună
Și geme 'n sâmul ei un glas: „Trădare!...”

Echoul cum se zbate în pădure
Ațăță zvonul gloatelor pândare;
Tășnesc din peșteră 'n străfulgerare
O spadă 'nsângerată și o secure!...

Și doi, din trei... urși ai sorții crunte
Apar — figuri de zei, de-annurg bronzate —
O cruce 'și fac și 'n șirele 'ncoifate
Se 'mplântă!... Cade cel din frunte

Lovit de spadă!... „Indo asta ție!”
Detună iarăși glasul ars de patini, —
„Să pieri de pe acest pământ de lacrimi...
Și-acuma iad, ori moarte... pot să vie!”...

Și iar se 'nchină, șovăie pădurea
 Sub vântul sur și... picurat de stele.
 Și tot mai strâns e cercul de oțele:
 În agonie-i spada și securea!...

III.

Un ropot surd de tobe se sfârșește,
 Călăii în piață un semn așteaptă...
 Tresare Horia 'n mijloc... se deșteaptă,
 Cu ochii strânși lovarășu și privește!

Spre munți scrutând, par'că imploara zarca!...
 Un preot alb îi mângăie, „ajută:
 Cucernic Horia crucea îi sărută
 Și'n glas înfrântă-i plânge răzbunarea:

„Povața 'nțelepciunilor amare!:
 Oari nu știam că nu și scot ochii corbii?!...
 Că'n vis dacă încep să vadă orbii,
 Treziți, durerea bezei e mai mare!...

Noi nu știam 'nălțate împărate,
 Căți suntem orbii tăi de jucărie;
 Că plânsul nostru 'n jug și în slăvie
 E jocul milei tale blestemat!...

Te știm de-abia acuma împărate
 Că ești calăul sufletelor noastre!
 Și că un drum spre inimile voastre
 Se face doar, cu spade 'nsângerate!...

Eu voi rămâne 'n suflete de-acuma
 Sorocilor de cruntă răzbunare,
 Ce mâine-o reveni 'n vârtej de mare
 Să-ți răsplătească împărate... gluma!...”

Sub cerul aburit de cald de lacrimi,
 În marmurite 'nșiruirii țepoase...
 Un sunet sec de sfărâmări de oase
 Înneacă glasul răgușit de patini!...

IV.

Menirca și scrie 'n zări de foc Istoria;
 Pe pagini, moarte ori viață așterne!...
 Prin fibre Marte fulgere ne cernc:
 Sorocu și împlinește 'n sânge, Horia!...

PRISONIER LA RUȘI

III

In Siberia

(Continuare)

Tomskul e un oraș destul de drăguț și de occidental în acelaș timp—ceea ce ne-a surprins foarte mult la început. Vom face aici împreună cu cetitorii o scurtă plimbare dealungul străzilor și cartierelor lui.

Să pornim din Cazarma nouă pe o șosca destul de bine îngrijită. În stânga sânt cazarmile, iar în dreapta băricile prisionierilor. Cazarma nouă de mahalaua orașului e despărțită cu un râuleț. Treceam podul și în dreapta șoselei dăm de o grădină mare. Asta e grădina de flori din Tomsk, unde se găesc fiori de toate neamurile atât vara cât și iarna. Se înțelege iarna în sere.

În vecinătatea imediată cu grădina găsim vestita temniță a deportaților. Aici sânt închiși o parte din criminalii ordinari ai Rusiei. Li vedeam aproape zilnic, îmbrăcați în haine surii de pânură groasă, cu căciulă și cu cisme. Cei mai primejdioși sânt legați de brâu cu câte un lanț din care se lasă în jos alte două lanțuri până la glesne, unde două cătușe de fier strâng puternic picioarele. Sunt printre ei unii care au pe lângă acestea și ambele picioare legate unul de altul prin alt lanțuleț lung care însă nu împiedecă mersul, ci nu mai fuga. Condamnații cei mai gravi mai au pe lângă acestea și câte un glob de fier de câteva chiloame atârnat de mâni.

Li vedeam adeseori pe acești nenorociți vrednici de milă ducându-se sau întorcându-se dela muncă. Erau mai mult cinici, decât necăjiți, în deosebi femeile, căci era și ele destul de bine reprezentate. Ele poartă cărpa albă pe cap, rochié albastră cu puncte albe și cojoace negre.

Lăsăm în dreapta cimitirul romano-catolic și cel ortodox, și turnul de apă în stânga, trecem înainte. Începem a ieși din mahalala. Dăm în piața fânului, unde se află și lacul, care iarna servește pentru patinat. Tot aici e o școală superioară cu inscripția „*Dom nauki*” (casa științei), iar lângă asta o școală comercială de băeți. Încă de pe când eram acasă în Transilvania, mă perse-

cuta o firmă. În orice oraș nou intram cea dintăiu firmă pe care o vedeam era a d-lui *Singer* cu mașinile de cusut. Și în Tomsk am dat de ea, dar aice ea mi-a procurat parcă o plăcere. Ea mi-a adus aminte de țara mea de orașele noastre, ba mai mult parcă vedeam odaia mamei mele, cu mașina de cusut „Singer“ în colț..

Ce ciudat e sufletul omenesc; ce lucruri mici îl pot înveseli numai predispune spre gândurile cele mai liniștitoare și mai bine-făcătoare.

Din piața aceasta trecând pe lângă palatul tribunalului coborâm dealul într'o stradă care duce în piața cea mare. Trecem peste un pod și ne găsim în strada principală zisă „*Pocitamscaia ulița*“ (ulița poștei). Asta-i „Calea Victoriei“ a Bucureștiului. Prăvăliile cele mai luxoase, Hotel Europa, Poșta Centrală, Episcopia cu capela. În capătul acestei străzi e o piață mare în mijlocul căreia e catedrala nouă,—o biserică de toată frumusețea atât ca exterior, cât și interior. Fîinarele, ușile altarului, ramele icoanelor etc., reprezintă o comoară întreagă. Răspunsul la serviciul divin îl dă un cor mixt de toată lauda. Aici am auzit cel mai puternic bas în viața mea.

Jur împrejur e un parc frumos, înconjurat de mai multe edificii construite în diferite stiluri. Aici era reședința Guvernatorului palatul direcției căilor ferate, și Universitatea, în mijlocul unei grădini mari, cu parcuri.

Afară de acestea orașul mai are o mulțime de școli primare, normale, licee, reale, comerciale, tehnice pentru ambele sexe. Are biblioteci publice și populare, nenumărate băi; două regimente de infanterie unul de artilerie etc.

Estinderea orașului e aproape mai mare decât a Bucureștiului. Străzile sînt regulate, drepte. Trotuarele în mare parte sînt făcute din scânduri groase. Numai străzile principale sînt asfaltate. Casele sînt construite după arhitectura rusească, împodobite pe la strășini și ferești cu scânduri cioplite, adecă tăiete în tel și fel de forme, flori. Erau de toată frumusețea. Numai dacă te apropiai de ele vedeai că sînt de lemn. Cele mai multe case sînt cu câte un etaj. Abstragînd că sînt și mai estine—fiind țara bogată în lemne sînt și practice fiind cu mult mai călduroase ca cele de piatră sau cărămidă. Din cauza gerurilor grozave fereștrile caselor la începutul iernei se închid, se lipesc cu chit și până primăvara nu se mai deschid. Se aerisește toată vremea numai pe ușe. Ușile de

din afară sânt căptușite cu un fel de materie din păr presat. Numai așa se poate rezista gerului. Cu toate acestea Rușii au mania ferestrelor. O casă care la noi are 4 ferestre, la ei are cel puțin 8!

Deși orașul e din lemn, totuși incendiile sânt foarte rari. Chiar dacă se ivește într'un oraș de 200.000 locuitori cum era Tomskul, vre-un incendiu, el se localizează foarte repede. În fiecare district al orașului e câte un turn (de foc), pe vârful cărui și ziua și noaptea se plimbă o strajă. Aceasta îndată ce observă focul dă signal pompierilor din jos, cari cu caii lor iuți stau totdeauna gata de plecare.

Comerțul orașului e destul de mare având două linii de comunicație: una pe calea ferată, care făcând 82 vârste intră în linia principală transiberiană; și alta pe apă, pe râul Tom. De două ori pe săptămână se ținea târg de săptămână. Aceste zile ne ofereau prilejul de a vedea toate tipurile asiatico despre care cetisem și învățasem vre-odată.

Afară de ruși, maloruși, poloni și evrei, întâlneam aici o mulțime de tătari, chinezi, laponi, baschiri, chirgicizi, calmăci ș. a. m.

Dintre aceștia din urmă cei mai culți și inteligenți sânt tătarii. Unii dintre ei sânt membrii în consiliul orașănesc, alții sânt comercianți de seamă etc., Ei își au mecutul lor și trăiesc într'un cartier deosebit, numit cartierul tătarilor. Copii lor urmează și la Universitate.

Chinezii sânt mai puțini și toți sânt comercianți. Laponii, baschirii, chirghizii, calmăcii etc., trăiesc la sate și se ocupă cu creșterea vitelor și fac negoț cu fân.

Colegii mei slavi nu știau ungurește, dar totuși au auzit vorbind limba aceasta de toată frumuseța, când îi vedeau pe acești strămoși ai ungurilor și-i mai auzeau și vorbind spuneau că ei nu credeau în cercetările oamenilor de știință referitor la origina ungurilor dar acum sânt pe deplin convinși, că aci e leagănul lor. Întrebându-i din ce s'au convins așa deodată, mi-au răspuns: Mutra și limba!

Laurian Gabor

(Va urma)

PAGINI STUDENȚEȘTI

— Scrisoare studentului V. Sotir —

„Orice, numai să nu fim ceea ce, am fost. Nu
numai în materie de hotar dar și în materie de suflet.”

N. Iorga

Ție scump prieten de care mă leagă atâtea sfinte amintiri, cu care am împărtășit atâtea clipe dulci și amare pe care cred că toată viața noastră nu le vom uita, căruia îți cunosc sufletul până în cele mai adânci cute ale sale, ție îți adresez rândurile acestea, deși ele s'ar potrivi și se potrivesc chiar încă multora din generația noastră.

Mari, excepționale vremuri ne-a fost dat să trăim noi — „această generație“! —

Sunt zile frumoase și epoci mărețe în viața popoarelor care rămân în istoria lor puncte strălucitoare ce luminesc în întunecimea vremii, trezind și călăuzind pașii lor în drumul veșniciei...

De felul acesta, sunt și momentele ce le trăim, când pentru multe popoare o soartă nouă se țese la stavilele istoriei.

Dar, aceste vremuri mari, de frământări și prefaceri generale, în vâltoarea cărora undim, ne-au găsit nepregătiți sufletește. În special, au găsit o viață fără o țință superioară, fără un ideal înalt!

Da! idealul, acel vis tainic, acea speranță mângâitoare, acea sclipitoare rază neprihănită, a cărei lumini să ne conducă pe cărarea vieții acestea care, altfel — fără el — nu are nici un rost, ne lipsește!

O candelă care să ardă neîntrerupt în inimile noastre, îngrijită și păstrată cu sârguința preotesei vestale, care dacă nu păstrau totdeauna aprins focul erau îndepărtate ca netrebnice, nu găsim în sufletele generației noastre.

Ideal! Ce frumos, ce nobil, ce mare cuvânt!

Cel mai frumos pe care omenirea în lungul ei mers l-a pronunțat vreodată. Și tocmai el ne lipsește!

O ideal, vis al visurilor noastre, copil înaripat al fanteziei noastre, ce cinste și cât te-au desmerdat înaintașii noștri, cărora le datorim acelea, cu care ne place să ne mândrim acum!

Da, îl aveau! Și-l făureau în tinereță și înfășurat în o blândă aurcolă, toată viața lor îl păstrau în un colțisor tănuit și veșnic cald al inimii lor.

Azi însă, această floare albă a sufletului, nu găsește în inimile noastre fără simțiri largi un colț de tinerețe. Un teren prielnic în care să poată prinde rădăcini.

Nu! Nu găsește.

Azi suntem oameni reci, închiși mai totdeanuna în cetățuia intereselor egoiste, strâmte a fericirii personale.

„In școala noastră—inșepând cu Universitatea—nu se învață decât arta de a ajunge—știința arivismului—repede și fără muncă la onoruri și demnități, la averi, la toate satisfacțiile ce o viață ușuratică le poate oferi, fără eforturi, fără jertfe, decât accia a demnității de om. Ea ne dă cete de politicieni lihniți, avocați fără procese, medici fără clientelă, care ca lăcustele aleargă din toate unghiurile țării spre a se căpătui;” (*Basilescu*).

Nici n'am ajuns bine la vârsta majoratului și ne-am și întocmit întreg bilanțul—ne-am și iras tot planul vieții.—El se rezumă în dorința de a sorbi prin toți porii ființei noastre, maximum de plăcere pe care ni-l poate oferi „această sală vastă de plăceri”—lumea.—

Fie că ne pregătim pentru politică sau artă, literatură sau afaceri, sport sau industrie, ficcare ne avem pe noi înșine ca Dumnezeu, ca principiu și ca scop.

Idealul ne pare o chimera condamtabilă pe altarul căreia doar „naivii” de mai ard smirnă și tămâie—ne pare o adevărată „comedie”. Sufletele ne-au ajuns „o mașină de calcul în serviciul unei mașini de plăcere”.

Și atunci, oare această floare nobilă—idealul—mai putea ea găsi, în sufletele noastre un colțisor în care să răsară albă și frumoasă și să înflorească întreaga noastră ființă?

Nu dragă prietene! Așa ne sunt sufletele; să avem măcar curajul să recunoștem! Te vor fi mirat multe lucruri întâmplate în vremile acestea; mai ales printre noi,—studenții.—

Toate acestea însemnau, că n'avem o pregătire sufletească suficientă. Acele rușinoase târguri de conștiințe n'au fost ele dovada cea mai vie a acestei nepregătiri sufletești?

Dar să aruncăm vălul uitărei peste trecut.

Parcă soarele s'a mai gândit să împrăştie umbrele nopţii! Felul cum s'a apărat acum, în urmă, demnitatea studentimii, ne trezeşte speranţe noi. Fie, ca ele să ne dea toată tăria, pentru a putea urma, până la capăt, drumul pe care ne chiamă idealul!

Emil Serghie

Iaşi

ORFANII MEI

*Orfanii mei neummăraţi,
Din ţara sfăşiată,*

Vă închinaţi către Carpaţi

*Căci mila de surori şi fraţi
E binecuvântată*

*Voi greu loviţi de urgii
Cu suflete curate,
Trezii-vă—e zori de zi...
Colibile vă sunt pustii
Şi ceasul muncii bate!*

*Va bate şi pe culmi un ceas,
Ca clopote de rugă, —
In traistă-i tot ce v'a rămas...
Va bate şi pe culmi un ceas
Urgiilor — să fugă.*

Maria Cunţan

CRONICA

Politice și Culturale.

Pentru orfelinatul din Sibiu.—D-l Dr. O. Ghibu a pus la dispoziția comitetului din București pentru strângerea fondurilor necesare orfelinatului din Sibiu, întreaga ediție de 20.000 exemplare din lucrarea d-sale: „Pentru protecția copiilor“. Intregul venit realizat din vinderea acestei broșuri e destinat pentru orfelinatul din Sibiu.

În legătură cu conferința d-lui Sp. Hasnaș.—Concluzia finală a conferinței d-lui Hasnaș e pentru cine o ia în serios cu totul dezolantă. Aceasta din cauza că d. Hasnaș a vrut să facă pe... bărbatul de stat, cu răspundere și deci, dator să fie foarte prudent. Înainte de aceasta cu un an spunea, tot la „Cereul de studii al partidului național-liberal, d-l Gh. Arghirescu, că România trebuie să ia neapărat Bucovina și Ardealul. Astăzi d-l Hasnaș spune că partidul național român din Transilvania trebuie să inaugureze, după războiu, o categorie politică culturală și economică!

Am progresat foarte mult într'un an de așteptări și de pregătiri!

Orfelinatul din Blaj.—În adevărul de dăunăzi d. Dr. L. Ciato cere ca sumele strânse pentru orfelinatul din Sibiu să se împărțească în două și ca jumătate din ele să se dea pentru orfelinatul ce se protejează la Blaj. Este adevărat că față cu enormul număr de orfani români din Ardeal un singur orfelinat și nici două, nu vor fi de-ajuns. Chiar în Ardeal acest lucru a fost recunoscut. Cum însă slabelle mijloace ale frașilor noștri nu ajung nici pentru un singur orfelinat decât cu mare greutate, presa de peste munți a stabilit că nu este oportun a se face propagandă și colecte pentru mai multe orfelinate. A cere două asemenea instituții însemnează a nu voi nici una, spunea chiar de curând dispărutul „Românul“. Cu toate acestea în principiu nu ne împotrivim ca propunerea d-lui Dr. L. Ciato să fie pusă în practică. Blăjenii au răușit să strângă în primul avânt vreo 70.000 de coroane pentru orfelinatul lor. E un început care făgăduiește. Să nu se uite însă un lucru. Se spune că pentru a se îmbogăți este greu a strânge prima sută de mii, restul până la un milion se face mult mai ușor. Nu tot astfel e la colectele publice. Ilici dimpotrivă prima sută de mii se strânge mult mai ușor decât ultima. Până la suma de cel puțin 1—1½ milioane cât credem că se cere pentru un orfelinat mai lipsește încă mult, atât la Sibiu cât și la Blaj.

Și aici ultima sută de mii, când interesul e mult mai scăzut ca la început, va fi mai greu de strâns. Și atunci ne întrebăm dacă propunerea d-lui Ciato, bine intenționată, nu a fost totuși inoportună. Această ca simplă îndoielă, fără nici un gând de «confesionalism».

Patru ani dela moartea „Tribunii“ din Arad.—In ziua de 28 Februarie s'au implinit patru ani dela ineeetarea ziarului „Tribuna“ din Arad. Această memorabilă aniversare a fost prăznuită de un grup de foști redactori și colaboratori ai ziarului.

Au fost de față d-nii Octavian Goga, Sever Boeu, fostul director al „Tribunei“ arădane, Oct. C. Tăslăuanu, Vasile C. Osvadă, Iosif Schiopul, C. Bueșan, Gh. Popp, acești trei din urmă foști redactori ai ziarului și alți câțiva prieteni ai grupării tribuniste, între ei și simpatieul nostru aviator d. Căpitan Zorileanu. O atmosferă de intimitate prietenească și de camaraderie veselă a domnit în această tovărășie. S'au amintit luptele trecute și s'a constatat că deși „Tribuna“ a murit, gruparea nu a ineeetat.

S'a stabilit că afară de vreo doi membri ai grupării, prinși de surpriza războiului și mobilizați (ea fostul redactor Ion Montani) toți foștii tribuniști au trecut granița venind să participe la războiul României pentru liberarea Ardealului, aceasta e o strălucită satisfacțiune pentru tribuniștii cari acum patru ani erau acuzaji, chiar și în România, că sunt uneltele plătite de guvernul unguresc spre a produce prin critica lor desbinare în partidul național. Tot în ziua comemorării o întâmplare a voit ca d. Constantin Stere, omul care a impus în Ardeal dispariția „Tribunii“, să părăsească țara ca un exilat al conștiinței naționale. În drumul său prin Ardeal spre Elveția d. Stere va fi meditat asupra vremelniciei lucrurilor omenești. Acum patru ani el suprîma mișcări și conștiinși, impunea victorii și dicta păcii umilitoare ca un despot al Ardealului. Azi el merge spre Geneva ca să se întâlnească cu Dr. Vaida, alt surghiunit al propriilor sale greșeli politice.

În sfârșit, a treia coincidență a voit ca, puține zile înainte de această aniversară, Monitorul poliției ungurești publică un mandat de arestată contra foștilor redactori și colaboratori ai „Tribunii“ refugiași în România, doisprezece la număr. Încă o dovadă că gruparea tribunistă a mers și merge mereu în fruntea conștiinței naționale românești și că e factorul cel mai avansat al evoluțiunii noastre politice din Ardeal.

O „Izbândă“.—În nr. 39 al revistei noastre anunțam apariția unei noi reviste intitulată „Izbânda“, având ea program, programul „Federației unioniste“. Abonamentul la această revistă era fixat la 40 lei ediție de lux, 20 lei ediție simplă. „Director redacțional“ era d-l Iancu A. Popovici. În numărul următor al revistei noastre arătam că cel dintâi lucru pe care l-a făcut „Izbânda“ după apariția n-ului 1 a fost darea afară a „directorului redacțional“: D-l Iancu Popovici, al cărui nume era afișat pe revista noastră ca director redacțional, nu mai are nici o legătură cu „Izbânda“, așa serie nr. 2—3 al revistei.

care apare sub îngrijirea celor doi proprietari ai ei A. Șerbănescu și T. Socolescu.

Dela această schimbare incoace „Izbânda” n'a mai apărut!

Din pricina astor fel de moravuri literare-politice detestabile nu poate exista în țara românească nici o inițiativă cinstită.

O anumită categorie de oameni incurajează cu banul lor tot felul de întreprinderi necinstite, de rezultatul cărora nu se mai interesează, și cari sunt un adevărat dezastru moral și politic și social. În schimb, pentru inițiative sănătoase pungile nu se deschid...

De aceia are țara românească o presă, ca cea pe care eu toți o cunoaștem și de aceia îi lipsește astăzi o presă la înălțimea situației.

Centrala băncilor din Ungaria.—Monitorul oficial unguresc publică sancționarea legii asupra centralei institutelor financiare din Ungaria.

După noua lege, toate băncile din Ungaria vor fi puse sub controlul administrativ al unei Centrale care se va înființa și constitui la Budapesta, sub auspiciile guvernului. Legea aceasta este îndreptată în deosebi împotriva naționalităților și înseamnă o foarte mare stîrbire a libertăților lor private. Să nu ne mirăm dacă băncile românești vor subscrie de-aici încolo sume fabuloase pentru viitorul împrumut de stat. Ungurii dela Centrală vor prelinde și românii vor trebui să se supună...

CĂRȚI ȘI REVISTE PRIMITE LA REDACȚIE:

Horia Stăncă: Un parazit social: gazetarul. O broșură de 24 pagini. Prețul 50 bani.

Propășirea: Publicațiune bilunară a Societății elevilor Liceului „Unităre”. Focșani. An. II, n-ru 7-8.

Curierul Liceului. Publicație școlară. Ploiești. An. IX n-ru 6-7.

Fr. W. Foerster: Școala și caracterul, traducere de Stelian I. Constantinescu, București, Edit. C. Sfetca, lei 1,50.

Leonte Moldovanu: În chestia națională. Cuvântare rostită la discuțiunea asupra răspunsului la Mesaj în ședința adunării deputaților dela 11 Decembrie 1915. București, 63 pg.

Constantin Sporea, profesor secundar Iași: Organizația școalelor secundare din Prusia. Extras din Buletinul Muzeului pedagogic. București, 1916, 78 pg. Prețul neindicat.

POȘTA REDACȚIEI

D-lui Er. I. Gogu, Loco. D.-Voastră aveți darul de a vă exprima ușor și limpede. Tocmai de aceia așteptăm să ne trimiteți lucruri mai bune. Încercați să tratați chestiuni mai concrete.

I. T. Galați.—«Serisoavea» e foarte mișcătoare. Te rugăm să ne mai trimiți. O să le publicăm îndată ce dispunem de loc.

S. Iași.—Informațiile D-tale, ori cât ar fi de puțin edificatoare, nu descurajează. Pentru ca ele să ajungă și la cunoștința altora, credem că e bine să le tipărim aici: „Lumca de aici (din Iași) ca și cei din restul țării, are oroare să audă de ardeleni. Să mă crezi, că deși mulți dintre noi suntem cetățeni români, avem aproape tot așa de multe de îndurat din partea celor de aici, ca și D-voastră refugiații. E curios că aici în Moldova nu-i văd pe Evrei, care aproape i-au sufocat, ei numai de noi se împiedecă.”

Trist, dar cu toate acestea nu-i permis să ne pierdem nădejdea în viitor.

LIBRĂRIA PAVEL SURU

85 — Calea Victoriei — 85
(vis-a-vis de Biserica Albă)

Are două secții:

I) **Librăria propriu zisă**, cuprinzând tot felul de cărți române și streine și în special de cuprins religios; tot felul de rechizite școlare. Librăria se însărcinează a procura orice carte română sau străină i s'ar cere. Autorii de cărți religioase sunt rugați să trimită librării operele lor spre a fi vândute.

II) **Secția cultului** conținând: vesminte bisericești, candelc, potire, discuri, cădelnițe, icoane de tot felul simple și înbrăcate și tot felul de obiecte bisericești făcute din stofele și metalele cele mai fine. Prețurile mai avantajoase ca oriunde.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A apărut:

ATACUL însemnările din războiu
ale unui soldat român din
armata Austro-Ungară

de **Cassian R. Munteanu**

Prețul lei 1.50. — A se cere la toate librăriile din țară.

Abonați, cetați și răspândiți

„LIBERTATEA“ (DIN ARDEAL)

Cea mai bună gazetă pentru popor

Redactată de Părintele **I. MOȚA** (din Orăștie).

— Redacția și Administrația: București, Str. Fântânei 100. —

Abonamentul foii „Libertatea“, cu adaosul ei literar. Foaia interesantă la un loc,
este: lei 6 pe an, lei 3 pe 1/2 an.

Toate cererile de abonament, schimbările de adrese, reclamații asupra numerilor neprimite, plata abonamentelor se vor face la Administrația revistei: Craiova, Tipografia „Ramuri”, Str. Liceului No. 5.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ABONAMENTUL :

1 an — 10 lei

|

6 luni — 5 lei